Jan Zahradníček (1905 – 1960): Básně (výbor)

I. Beletristický text:

A. Literární druh a žánr, literárněhistorický kontext, umělecký směr / tvůrčí skupina, údaje o autorovi ve vztahu k dílu;

B. 1. Doba a místo (děje);

2. Kompozice;

3. Hlavní postavy a jejich charakteristika;

4. Námět, témata, hlavní motivy;

C. Jazykové zvláštnosti a kulturní souvislosti;

Květná neděle

Zvonění sýkorek se z korun stromů hlásí,
v hájích se rozehrály sladké koncerty,
daleký vítr cestou znaven ulehá si,
procitlý motýl chvěje se jak rty.

Svislostí jehnědí nesmírně dojat, vzhůru
prostorem obnažených větví popatříš,
z propasti sirnaté až do andělských kůrů
jde tebou cesta každá jako kříž.

Obrazů hrůzou obrněných krev si žádá,
příkrostí nedostupné srdce vzplanuvší,
strom náruč rozevřel a věčnost mladá
z pupenců porozvitých v tebe zasrší.

Rameno ohnivé do výše vodu váží,
stín dlaně Hospodinovy se v pršce mih,
kupí se oblaka nad lesů černou stráží,
jak anděl vcházíš do všech skutků svých.

Kladivo sluneční už první květy kuje,
krev v spáncích prudce tepe do souzvuku s ním,
něha jak děťátko, jímž bouře pohupuje,
vykřikne k tobě mízy vzlyknutím.

Dům strach

Vyslýchá se.
Ve všech čtyřiadvaceti pokojích najednou.
Vždy jeden a dva a nezbytný ovšem psací stroj.
Ti dva s nudou se přehrabující v cizích útrobách.
A ten chudák jak na trní.

Tak začíná
Hodina bičování. Zde slova
nemají smyslu. Zde o barvách
hovoří slepí.
To nadpřirozená prostřednost všechno rovná

K obrazu svému…

Lelkují. Čistí si nehty. Konečně
jak u duchařů stroj náměsíčně se rozťukal.
Naléhají. Rozkřikují se. Udeří kolikrát.
Ó páchne tu krví, páchne tu slzami.
Není to nic tak nevinného,
jak by se zdálo.

Taková smutná zrůdnost,
jak ji známe z některých surrealistických obrazů,
civí na mne z těch obličejů jen přilepených
k trupům, jež se mohou podle potřeby vyměnit,
zatímco tvář zůstává jednou provždy. (…)

Jan Zahradníček (1905 – 1960): **Pláč koruny svatováclavské** (konec r. 1938)

II. Nebeletristický text:
A. Funkční styl, obsah, účel, vztah k prvnímu textu;
B. Jazykové apod. zvláštnosti.

(…) Po dvaceti letech bezstarostných ztřeštěností národa vítězného přes noc jsme se stali národem poraženým. Může-li někdo, ať se utěšuje tím, že jsme byli poraženi bez bitvy, pouhou zákeřností diplomatů, zradou zelených stolů, temným čachrováním, ale pro nás porážka je porážka, a hanba je hanba. (…)

Po ovoci se však pozná strom. A teď všichni chutnáme to trpké ovoce hanby a ponížení, vyrostlé na stromě, který svými kořeny netkvěl nikdy pevně v půdě naší vlasti, nesílil se jejími živinami, neopíral se o masivy její historie, nýbrž žil jenom z cizorodých nánosů, hodně mělkých a málo výživných, které k nám nanesly všechny možné cizí a národu nepřátelské proudy. Je-li třeba vyjít z metafory, můžeme jmenovat reformaci, osvícenství, francouzskou revoluci, socialismus i komunismus, které se všelijak pářily nepochopeným odkazem jedné nešťastné periody našich dějin. Kteroukoli touto etiketou se oháněli všichni, kdo dosud za náš stát mluvili a jednali před světem, a výsledek toho, konečný plod práce těchto neblahých zahradníků svou přehořkou chutí teď skličuje naše srdce. Tento stát se nestal dosud tím živým a pružným ústrojím, kterým by se na venek projevovaly skryté možnosti našeho národa a uplatňovalo se bohatství jeho vnitřního života, jak vy vřelo třeba za baroka nebo v díle takového Březiny. Místo toho nás šmahem pokládají za předvoj komunistické revoluce a žádný ze sousedů s námi zatím nechce nic mít. A prosím vás, jak se smýšlí v obci o člověku, který se nemůže srovnat se žádným svým sousedem?

Co zbývá? Vrátit se ke kameni, který zavrhli stavitelé z roku osmnáctého, ke koruně Svatého Václava, vyzdvihnout ji z ponížení, které se na ní ukládá prachem nezájmu, a nahradit jí bolestnou ztrátu roku tohoto věrností a oddaností, vyjádřenou i ústavně. Ale dříve než se začne s touto přestavbou, je třeba vyřídit dvě otázky, které nevyřešeny by potměšile hatily všechno naše úsilí: *otázku židovskou* a s ní spojený *problém zednářských loží.*